

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Johan Hvidtfeldt*: Søren Pedersen Hegelund.
2. *H. Lausten-Thomsen*: Sognefoged og Degn.
3. *Cl. E.*: Gammelt Hus med Katskaar.
4. *H. Lausten-Thomsen*: Hvad betyder det ejendommelige Ord »Katskaar«?
5. *Th.*: Morten Eskesen.

Nr. 6. 13. Aarg.

1. Dec.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Vejen Trælasthanvel A/S

leverer alt i Trælst, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“ og andre Bygningsartikler
Eget Savværk, Pakkasefabrik, dansk Gran og Eg, samt Stoletræ

VEJEN TRÆLASTHANDEL A/S Telef. 47

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal

Brødrene Gram A/S

VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København

Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf. 59.

Odense.

Jernstøberier.

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101

Kontortid: 10—1 og 3—6.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjyds Tæppefabrik

A: R. KJÆRBY

Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2—4.

VEJEN.

Strik og væv med

Sønderborg - Garn

fra

A/S **Det Nordiske
Kamgarnspinderi,**

SØNDERBORG

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Svendborg

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjyds Teglindustri

Nordre Fasanvej 217

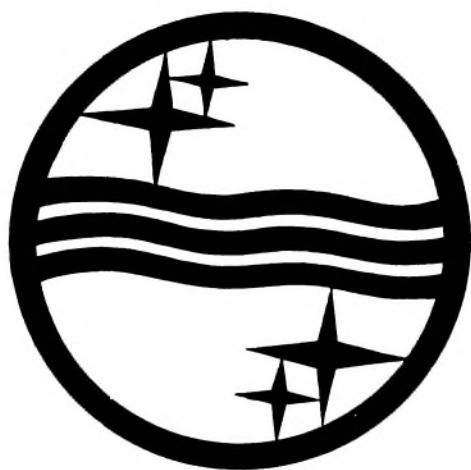
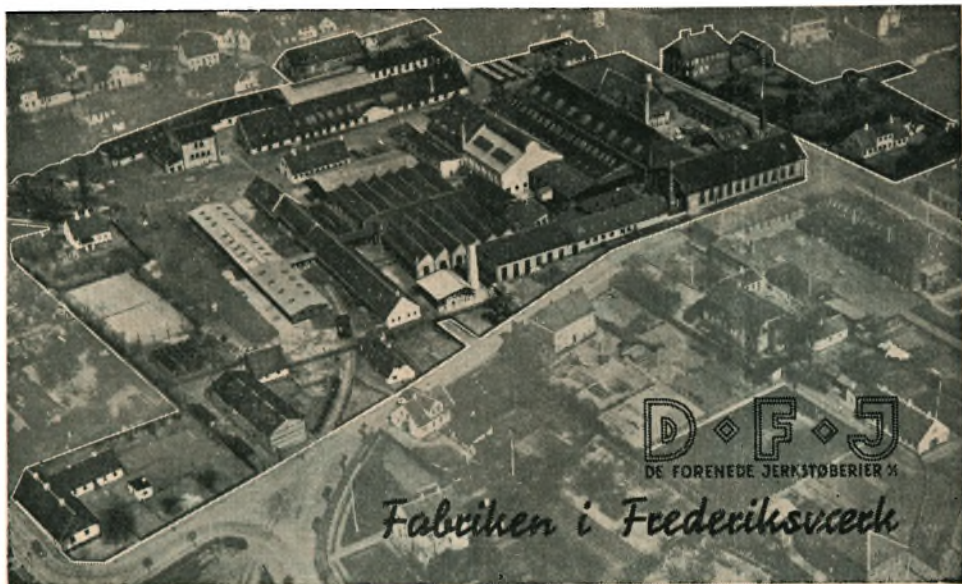
Telf. C. 4520 — Taga 1700 —

Taga 1717 — København N.

Facadesten, Flammedsten, Tagsten, Teglstøberier

Alle Bygninger

PHILIPS

FABRIK

KØBENHAVN

L. Levison jun.

Aktieselskab
København

A.Th. Andersen-Høyer

Vin en gros

Rosengaarden 12

København K.

Telefoner

9331

12204

3931

Vi kan forsikre Dem for
alt i

NYE DANSKE

CENTRAL 042 **AF 1864** COPENHAVN E.

Stormgade 2-4

Codan Gummistøvler

HELLESENS

SENIOR

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tørelement

HELLESENS SENIOR

Regn og Blæst uden at blinke

Absolut farefri i Garager, Stalde.
Pakhuse og i Hjemmet

En Landskendt

Grundlagt 1877

København

Central 3487 - 10496 - 10498

Wilh. Jørgensens Tobakshandel

Østergade 61, København K.

Telf. 672 og 10674

Filial: Frederiksberggade 36, Telf. 3651

„ Vesterbrogade 15. „ 10629

„ Frederiksborggade 41 „ 10672

Generalrepræsentant for de verdenskendte

Piber

Største Udvalg i Cigarer, Cigaretter og Tobakker

Julens Toner

Orglet i Nikolaj Kirke, København
med Kor og Orkester.

Dir.: Emil Reesen - Organist: Finn Viderø.

JULENS TONER, 1. og 2. Del.

Wurlitzer Orgel spillet af

Erwin Christoph med Violin-Solo

DET KIMER NU TIL JULEFEST

GLADE JUL, DEJLIGE JUL

JULEN HAR ENGLELYD

JULEN HAR BRAGT VELSIGNET BUD

TONERNA (Sjøberg)

JUDEX (Gounod)

Aktieselskabet

Banken for Randers og Omegn

A/S DANAR, RANDERS

Telf. 2730 — 2731 — 3130

RADIATORER

Sparekassen for Thisted Amt

Stiftet 1829

Indskudskapital: 12 Mill. Kr.

Reserver: 950 000 Kr.

DEN SJÆLLANDSKE

BONDESTANDS SPAREKASSE

Svendborg

Boghvede & Havremølle

Svendborg

*Hvis dansk du er i Sind og Skind,
da køb kun danske Varer ind.*

„W.-H.“

Ny Jydske Kjøbstad-Creditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048

Aarhus

CYCLE- & REPARATION
Jyderi's AALESTRUP

A/S Chr. H. Nielsen jun., Hjøring

— Forretningen grundlagt 1874 —

Korn — Foderstoffer — Kunstgødning
Kul m. m.

Dansk Eternit-Fabrik A/S
Aalborg

Telf. 4800

CLAUS ESKILDSEN

DANSK GRÆNSELÆRE

„Maatte dette prægtige Værk
finde Vej ud til de tusinde Hjem“
Den unge Grænsevagt.

7500 Eks. hidtil.

Rigt illustr. 3 Kr.

C. A. REITZELS FORLAG

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive

Salling Bank

FLEMMING G. WULFF

VEKSELERER & BANKIER

Medlem af Fondsbørsen

Christian IX's Gade 1

København K.

Telf. Central 10 008 & 10 020

Fabriken der arbejder for Dem!

WALDORFF's

PAPIR-INDUSTRI A/S

Kirkegaardsvej 25 — København S.

Centr. 4815 — 4816 — 4860 — 4875

Maalerfabriken **METRO** Aarhus, Danmark
MANOMETRE, TERMOMETRE M.M.

A/S H. C. Møllers Sæbefabrik & Oliemølle

A A R H U S

Grundlagt 1829.

Telf. 9800

Prima blød Sæbe, Linolie og Fernis.

Jydsk Grundejerkreditforening
Herning.

Kasseobligationer 170.318.100 Kr.

A/S Chr. H. Nielsen jun., Hjøring

— Forretningen grundlagt 1874 —

Korn — Foderstoffer — Kunstgødning
Kul m. m.

4 Generationer har spist med

Dragsted Søl

Solidt — haandsmedet — svært

Gamle danske Mønstre

Silkeborg Bank

Aktieselskab

Silkeborg

Statstelefon 7 — Telefon 122 (4 linier)

Søren Pedersen Hegelund

En vestslesvigsk Præst i det 17. Aarhundrede

Af Arkivar Johan Hvidtfeldt, Aabenraa.

Som bekendt hørte mange af sognene i den nordlige og vestlige del af Slesvig før 1864 i gejstlig henseende til Ribe stift. Man vil derfor i dette stifts landemodeprotokoller, der nu findes i landsarkivet i Viborg, og som er bevaret fra 1654-64 og 1674 ff., finde oplysninger om en del retssager vedrørende præster og degne fra slesvigske sogne. Det er maaske ikke særlig værdifuldt det, der findes her, som alle retsprotokoller gir disse mest oplysninger om menneskenes mindre gode sider, deres stridbarhed, forsømmelighed, for ikke at tale om endnu værre moralske mangler som drukkenskap og usædelighed. Men et og andet til at belyse de enkelte gejstliges historie vil man dog altid kunne finde, og et vist lys kaster de over datidens aandelige kultur.

I det følgende skal fortælles lidt om den person, der paa en maade kan kaldes hovedpersonen i første bind af disse landemodeprotokoller, idet han gang paa gang, oftere end nogen af hans medbrødre, indstævnedes for landemodet. Hans navn er Søren Pedersen Hegelund. Han var født i Ribe den 12. november 1594 som søn af Peder Jensen Hegelund, der aaret efter blev biskop i Ribe. Hans moder var Anna Klyn (død 1640), datter af raadmand Anders Sørensen Klyn i Ribe. Faderen var en i datiden anset mand, der blandt andet var kendt for sine dramatiske arbejder og sine historiske værker. Hans almanakoptegnelser, der nu findes i det kongelige bibliotek, giver værdifulde bidrag til datidens historie. Han var en absolut dygtig mand med vidtfavnende interesser, arbejdsom og hæderlig, hjælpsom og fredsommelig. Sønnen, hvis hele liv var fyldt med stridigheder og retssager, synes saaledes ikke at slægte sin fader paa. Hans uregerlige sind er sikkert en arv fra moderen, hvis fader var en mand, der ikke veg tilbage for voldsomheder, og som endda som ung ved et drikkelag havde saaret en mand dødelig med sin kniv. Ved en slags skæbnens gengældelse blev han selv i 1598 under et drikkelag saa alvorlig saaret af herredsfoged Søren Jensen Branning i Gørding herred, at han døde tre dage efter. Og hos de fleste af hans sønner findes hans voldsomme og stridbare natur i endnu højere

grad. To af dem var ligefrem kendte som bøller og slagsbrødre i daltidens Ribe og omkom paa lignende maade som faderen, den tredie gik det endnu værre, han døde for mestermandens haand, skyldig i mord.¹⁾

Søren Pedersen gik selvfølgelig i skole i Ribe, faderen har i sin almanak optegnet, at han den 17. januar 1609 blev flyttet op i sjette lektie,²⁾ og i 1613 blev han som attenaarig student i København. Senere er han slotspræst paa Antvorskov. Han var gift med en datter af herredsfogden i Hviding herred: Hans Andersen i Havervad i Brøns sogn (1580-1651, epitafium i Brøns kirke)³⁾, der tilhørte en kendt herredsfogedslægt, hvis medlemmer i flere led, søn efter søn, havde siddet som herredsfogder i Hviding herred.⁴⁾ Gennem sit ægteskab blev han besvogret med borgmester Jesper Hansen i Ribe, præsterne Peder Sørensen Vedel i Rejsby, Thomas Henriksen Vejle i Hviding og Johan Rasmussen i Visby.⁵⁾

Hvordan forholdet til svogrene har været, vides ikke, bortset fra at han i 1662 havde strid med Jesper Hansen angaaende dennes søsterdatters mødrene arv. Hr. Søren mødte ikke paa landemodet, og sagen henvistes til verdslig ret, hvor den ogsaa hørte hjemme.⁶⁾

1629 blev han præst i Skærbæk; hans forgænger i embedet var Johannes (eller Hans) Andresen, som i 1627 maatte flygte, fordi han med en kniv havde dræbt Christen Billum, præst i Brøns. Da den dræbte først havde stukket efter ham, fik han dog den 23. juni 1630 kongeligt oprejsnings- og frihedsbrev og lov til atter at faa embede. Han slog sig ned i Ribe, hvor han endnu levede 1664.⁷⁾

Da hr. Søren tiltraadte embedet, havde han maattet betale over 1800 mark lybsk for præstegaarden, ligesom han maatte underskrive en kontrakt, hvori han lovede sin forgængers kone Lene Iversdatter en aarlig afgift i korn. Denne forpligtelse var han dog ikke særlig ivrig efter at opfylde, den 25. april 1640 sendtes saaledes et missive til lensmanden og bispen om, at de skulde hjælpe Lene Iversdatter til hendes ret, og 1645 blev han stævnet af samme grund, og bispen befalede ham at opfylde sine forpligtelser og stille hende tilfreds. Endnu i 1649 beklager han sig over denne tunge afgift, bygget havde

1) Kinch: Ribe Bys Historie og Beskrivelse II, 218-22.

2) Sammesteds: II, 753.

3) Arends: Gejstligheden i Slesvig og Holsten fra Reformationen til 1864 I, 335.

4) F. C. Sommer: Slægten Astrup 26 ff.

5) Kinch: anf. sted II, 434; landemodeprotokollen 1635-64 fol. 133-134.

6) Landemodeprotokollen fol. 212.

7) Kirkehistoriske Samlinger 2. r. 6. bd. 537. Kancelliets Brevbøger 1630 23/6, Fra Ribe Amt VII, 67.

han maattet købe ligesom en stor del af rugen. Hertil kom de store udgifter til besætning, og saa havde »skab og skurer og langsot« endda atter berøvet ham alle hans kreaturer. Aar efter aar havde vandfloden ødelagt store værdier for ham, og fjendernes plyndring havde kostet ham nogle tusend mark.¹⁾

Hans moralske vandel synes ikke at have været pletfri. At han i 1637 beskyldtes for at have modtaget skriftemaalspenge trods forbud derimod, var vel ikke saa graverende, det kan jo ogsaa være, han havde ret, naar han hævdede, at han ikke kendte forbudet. Mere alvorligt var det, da han i 1637 for den gejstlige ret blev beskyldt for lejermaal med sin amme Else Brodersdatter, en saadan beskyldning var næsten den værste, der kunde rejses mod en præst, der skulde staa som absolut forbillede for menigheden, og reglen var, at man i saadanne tilfælde øjeblikkelig greb til at suspendere den paagældende. Hr. Søren, der maaske en tid havde været suspenderet, fik dog lov til igen foreløbig at fungere videre, »eftersom menigheden i denne vinter ikke vel kan med tjeneste opholdes«. Men sagen var ikke dermed afsluttet, i den følgende tid behandledes den gang paa gang. Man synes dog ingen vegne at være kommet med præsten. Proceduren lagdes an paa at bevise, at ammen havde faaet penge af præsten, hendes løn skulde have været særlig stor: 40 mark lybsk om aaret, blev der sagt, mens hr. Søren holdt paa, at det kun var ni slettedaler. Med ammens broder havde han ogsaa et økonomisk mellemværende, og da det blev oplyst, at denne havde faaet en hest og en ko af ham som hans søsters løn for nogle penge, hun var ham skyldig, troede man at have ham, hvor man vilde. En hest og en ko var jo meget mere værd end den løn, hun skulde have, sagde man; men hr. Søren blev ikke svar skyldig: han havde vel endnu en hest at sælge for to mark. Til sidst lod man vist sagen falde, vel sagtens fordi det blev oplyst, at hans kapellan hr. Jacob Hansen i høj grad havde søgt at paavirke ammen.²⁾

Forholdet til samme hr. Jacob var iøvrigt det slettest mulige, allerede før beskyldningen for lejermaal var bleven behandlet, havde der været strid mellem de to. Ifølge sit kaldsbrev skulde kapellanen i præstens fraværelse, og naar det ellers var nødvendigt, være forpligtet til at besørge embedet; præsten skulde dog meddele kapellanen, naar han red af by, og var det kapellanen, som forlod sognet, skulde han meddele præsten det. Men kapellanen havde ogsaa

1) Landemodeprotokollen fol. 85-86; Hviding herreds provstebog 1649 (i landsarkivet i Aabenraa).

2) Landemodeprotokol fol. 19, 20-21, 28-29.

andre forpligtelser: den 19. november 1632 lovede han »at ringe klokken hver søndag og helligdag til prædiken og morgen og aften at ringe bedeklokken, og haver ærkedegnen lovet ham til degnens og skolemesters løn og for forskrevne bedeklokke at ringe at give ham aarlig 14 mark lybsk, saalænge som dette forskrevne bliver rigtigt holdt.¹⁾ Den 2. marts 1632 blev det ham »paamindet alvorlig, at han skal holde skole og oplære børnene i deres katekismus efter hans ordinars og kaldsbrevs lydelse eller derfor stande til rette. Tilmed og hver morgen og aften ringe bedeklokken eller fly den ringet. Efterdi en anden ringer den for den løn, som hr. Jacob tilforn havde, da bliver det derved denne gang, indtil videre paatales kan, dog alligevel ikkun hvad ringningen er anlangendes«. Forsaavidt var det en sejr for Søren Hegelund, men sagen sluttede dog med en række paamindelser til begge de gejstlige herrer. Hvis hr. Jacob havde noget at klage over, skulde han efter ordinansen tale med lensmanden, der da skulde hjælpe ham.²⁾

To aar efter lykkedes det Søren Hegelund at blive af med samme hr. Jacob. Den 22. april 1639 fik han tingsvidne paa, at han »lod læse for dom og ret kgl. majestæts dom saa vel bispens kending over hr. Jacob i Skærbæk, at han skulde rømme sin kald og bestalling, saa var hr. Søren begærendes af kirkeværgerne til Skærbæk kirke, at de vilde være tilfortænkte at forskaffe hr. Jacob ud af kapellanhuset, formedelst hr. Søren befrygtede sig og ikke længere vilde være i »Forlighed« for ham.³⁾

Ogsaa med den næste kapellan Thomas Buck, der blev ordineret ca. 1640, levede han i strid. 1642 stævnedes han denne for den gejstlige ret, og det var ikke smaating, han kunde bebrejde ham: sidste allehelgendsdag var kapellanden, saavidt han havde kunnet se, kommet drukken ind i kirken. Da kapellanden benægtede dette, spurgte hr. Søren, hvorfor han da havde forladt kirken før prædiken og havde ladet sit vand ved kirkens vesterende, og hvorfor han, da han kom tilbage, gik ravende op ad kirkegulvet. Præsten fortalte yderligere, at hr. Thomas nogle gange havde forstyrret Peder Skrædder i sangen under messen, og at han havde kaldt ham af degnestolen op til alteret og bedt ham lade ham og Peder Skrædder regere sangen og sætte sig ned. Under prædiken havde han sovet og snorket saaledes, at det kunde saa godt som høres i prædikestolen. Næste dag havde præsten talt til ham, men han havde

1) Skærbæk kirkes regnskabsbog 1609-1760, p. 37 (i landsarkivet i Aabenraa).

2) Landemodeprotokollen fol. 14-15.

3) Sønderjydske Aarbøger 1913, 116.

svaret: »Jeg vil ikke have et ord videre af Eder!« og løb fra kirken. Hr. Thomas benægtede, at han havde været drukken og lavet forstyrrelser i sangen.

Efter sit kaldsbrev skulde han ligesom sin forgænger holde skole, men han havde forsømt den paa uforsvarlig maade baade dette og det foregaaende aar. Som ventelig fik kapellanen en alvorlig paamindelse under trusel om at miste sit kald og tilhold om at afholde sig fra drukkenskab, om at holde skole og undervise ungdommen i katekismus; med præsten skulde han leve i samdrægtighed til menighedens opbyggelse.¹⁾ Naar man kender hr. Søren og hans former for omgang med sine medmennesker, tvivler man paa, at denne samdrægtighed er blevet opnaaet, og aner grunden til kapellanens forkærlighed for stærke drikke.

Til en senere kapellan Henning Arendts Fischer synes forholdet dog at have været bedre; thi denne ægtede Søren Hegelunds datter Anna og blev senere svigerfaderens efterfølger.²⁾

De hidtil nævnte sager er skærbækpræsten sluppet nogenlunde fra, det samme kan ikke siges om den næste, som angaar forholdet til enkelte medlemmer af menigheden, og som set fra datidens strenge doktrinære synspunkt maa siges at være ret alvorlig. Det var denne gang Peder Spandet og dennes hustru Anna, som havde indstævnet hans velærværdighed. Sagen drejede sig om, hvorvidt de to klagere var blevet absolveret paa tilbørlig maade; dette hævdede præsten at have gjort. Man synes især at have bebrejdet ham, at han ved absolutionen ikke havde benyttet haandspaalæggelse. Præstens vidner vilde ikke møde for bispem, men kun for deres rette øvrighed; da sagen var af saa stor vigtighed, udsattes den, indtil lensmanden paa Haderslevhus var kommet hjem, da vilde bispem selv drage til denne, og parterne skulde saa give møde der. Næste gang forhandlede sagen den 8. december 1643 i bispem hus i Ribe. Der var nu kommet nye stridsspørgsmaal til, blandt andet havde præsten den 26. februar afvist de to klagere fra delagtighed i alterets sakramente, og de havde gjort oprør mod ham. Der læstes tingsvidne af Hviding herredsting, vidnesbyrd af kapellanen Thomas Buck, og forhandlingen stod paa fra Kl. 10 om formiddagen til Kl. 5 om eftermiddagen, da der afsagdes dom. Denne Dom, der gir oplysning om de forskellige stridigheder, var ikke hr. Søren god, selvom han slap med en bøde: i sagen angaaende haandspaalæggelse ved absolutionen dømmtes præsten til at betale ti slettedaler til fattige enkers underhold-

1) Landemodeprotokollen fol. 64-65.

2) Arends: anf. sted I 250.

ning. »At hr. Søren skulde Anna Spandet (have) fratagen salig bispens¹⁾ stævning saa og slaget hende, item sagt, hun var fordømt, og kristeligen svoret sig at have fordømt hende, nægtede hr. Søren med højeste ed, og bør vederparten (modparten) at bevise hr. Søren over, om han derfor skulde lide. . . At de paa begge sider har skældt hverandre, besynderlig hr. Søren ofte og idelig, skriftlig og mundtligt, og nu for retten afskældet dem for æretyve, gudsbespottere, øretudere, skændegæster ets. . . svarer de og nu idag skriftligt og mundtligt, at hr. Søren skal selv blive en aabenbarlig løgner, tyv og ingen ærlig mand, og det udi bryst og barm at indtage, indtil saa længe han dem slige uærlige sager rigtig og lovlig kan overbevise, og aldrig udi guds sted at stande, førend han det bevisligt gør«. De gejstlige dømmere mente ogsaa, at han burde have nedlagt sit embede, eller det skulde have været frataget ham. Der gives ham dog endnu nogle uger til »den skælden (at) udrede og afhjælpe«. Sker det ikke inden 2. januar 1644, skal han være udelukket fra at forrette sit embede, indtil sagen mellem ham og Peder Spandet er »bilagt og stillet«. I sagen om udelukkelse fra sakramentet udtales det, at hr. Søren efter loven ikke paa grund af stridighederne mellem ham og ægteparret Spandet havde haft ret til at udelukke dem fra guds bord; ogsaa for denne forseelse skal han give 10 slettedaler til kristelige enkers underholdning. Hr. Søren var altsaa trods alt forblevet ved embedet, men sagen var endnu ikke afgjort, først den 1. april 1646 kom det til endeligt forlig i Havervad hos herredsfogden der, altsaa Søren Hegelunds svigerfader; ogsaa bisp og lensmand havde givet møde. Den skærbækpræst maatte da love at forbedre sig, bede sin øvrighed om at tilgive ham og love at holde de kongelige bestemmelser og befalinger. Derefter kommer nogle løfter, som det sikkert har knebet for den trættekære præstemand at afgive: »og dem, jeg tilforn haver trættet med, elske og i kærlighed tjene, mig fra al klammeri, kiv, trætte og skændsord aldeles at holde, saafremt jeg vil, gud skal mig ved og med sit hellige evangelio hjælpe, og jeg uden foregaaende proces og dom, om jeg, det gud forbyde mig, videre som forhen (mig) i nogen maade forsaa, eller det en hæderlig præstemand ikke sømmede, bedrev, mit kald og embede vil have straks forbrudt. »Han skal inden førstkommende paaske betale 100 rigsdaler til bispem og desuden 30 rigsdaler til Peder Spandet »for kost og tæring«. ²⁾)

1) Biskop Hans Borchersen var død den 4. januar 1643 (Kinch: anf. sted II, 440).

2) Landemodeprotokollen fol. 63-64, 79-80, 86-88.

Hr. Søren synes dog ikke at være blevet klog af skade, hvad man egentlig heller ikke vilde vente af en mand af hans type. 1655 var han atter indstævnet for den gejstlige ret, fordi han uden aarsag havde udelukket Karen Spandet fra sakramentet.¹⁾ Forholdet mellem ham og familien Spandet er øjensynlig ikke blevet særlig venskabeligt trods løfterne i forligelsesbrevet.

Man kunde havde ventet, at Søren Hegelunds sind med aarene var blevet mildnet, og han havde lært at forstaa lidt om, at ogsaa andre sommetider kan have ret. Det er jo muligt, at han er naaet til denne erkendelse, men sandsynligt er det ikke, han synes at have været en stridens mand til det sidste. Den sidste sag imod ham, som man har kendskab til, er fra 1663, da han altsaa var henimod de 70 aar. Det var angaaende stridigheder med Hans Ofuetzson, ridefoged i Hviding og Nørre-Rangstrup herreder, en mand som han vistnok tidligere havde staaet i et godt forhold til, idet denne sammen med svigerfaderen Hans Andersen og svogeren Jesper Hansen medbeseglede forligelsesbrevet. Hvad der var den egentlige aarsag til striden, vides ikke, men det, som synes umiddelbart at have givet anledning dertil, var, at Søren Hegelund havde udtalt sig mindre pænt om ridefogden i lensmandens nærværelse. Bispem vilde gerne have sagen forligt og søgte at faa præsten til at sige om Hans Ofuetzson »das er von ihm nichts als liebes und guttes zu sagen wusste«. Han fik fire ansete præster til at prøve at overtale ham til at bevidne sin øvrighed den skyldige respekt og lydighed og bekvemme sig til fredsommelighed. Bispem truede, mindede ham om hans tidligere stridigheder og om, hvilke farlige konsekvenser sagen kunde faa, hvis den blev ført strengt igennem. Ridefogden udtalte, at han var ikke utilbøjelig »til kærlighed, rolighed og fredsommelighed«. Men det var hr. Søren ikke. Han var stejl som en hingst, vilde ikke bøje sig.²⁾ Desværre kendes sagens udfald ikke, da landemodeprotokollerne fra de følgende aar mangler. Men den stridbare gamle præst har vel ogsaa denne gang maattet gaa til Canossa.

Han døde den 24. august 1678, højt op i aarene og efter at have været præst i over 50 aar.

Her ender beretningen om denne heldigvis ikke helt almindelige præsteskikkelse. Nogen tiltalende person har man ikke faaet indtryk af, kun lidt har man mærket til den kristne ydmyghed, den menneskelige forstaaelse, der skulde have været hans, præstens kendemærke; mere minder han om det 16. aarhundredes danske adel eller

1) Landemodeprotokollen fol. 129.

2) Landemodeprotokollen fol. 226-228.

nogle af renæssancetidens ejendommelige selvbevidste, voldsomme og tyranniske typer. Men det her givne billede er selvfølgelig ensidigt, giver kun indtryk af hans mindre gode sider, nogen endelig dom om ham kan ikke fældes, før vi ogsaa har lært hans gode sider at kende; men historien er ensidig, ikke retfærdig, dens skikkelser bliver ofte fortegnede, fordi vi som regel kun har et spredt og ofte ensidigt materiale. Saaledes ogsaa her Hr. Søren's gode egenskaber vil der næppe nogensinde kunne oplyses noget om.

Sognefoged og Degn

Af H. Lausten-Thomsen.

For 100 Aar siden boede Sognefoged Michel Adolphsen paa sin Gaard i Gesing i Skærbæk Sogn, en høj, noget førladen Mand, myndig i sit Væsen, vel endogsaa somme Tider haard mod Fattigfolk, men en retskaffen og dygtig Mand. Der er, uagtet han sikkert i sin Tid var Sognets betydeligste Mand, ikke mange Minder tilbage om ham. Gamle Folk har nok hørt Tale om ham; men det kniber for dem at skelne mellem ham og hans Efterfølger som Sognefoged. En enkelt Fortælling om ham vil vide, at han ikke kunne lide Kortspil; han var sikkert som Kirkebogen melder om en anden Mand, »gudfrygtig og en trofast Kirkegænger«; men hans Tyende narrede ham, naar han ikke var hjemme, og hans halvtossede Faster, som boede hos ham, fortalte en Morgenstund, efter at Michel havde været hjemme fra om Aftenen: »Du skulde bare have set, Far, sikke kønne Billeder vi havde at lege med i Gaar Aftes«. Saa vidste Michel jo Besked, og vrede blev han.

Det tyder hans egne Optegnelser forøvrigt paa, at han havde let ved at blive. Han skriver nøjagtigt alle Klager og Skrivelser til Sogn og Fattigvæsen af, og her ser vi, at fattige Mennesker klager over ham. Underofficer og Vaabenmester Jens Hunderup, der ligger i Tjeneste i Flensborg, men hvis Kone bor i Skærbæk, fortæller, at da hun bad om Understøttelse, »vores Herr Sognefoged svarede hende Ubarmhertig Ney«, og siger om hele Fattigforstanderskabet: »Ubarmhertighed hersker i disse mine Medmenneskers Hierter i Sognet«. Dette giver ganske vist et Svar, der har baade Næb og Klør, men stadfæster jo netop ogsaa derved, at det snarere tænker haardt end barmhjertigt. Konen, mener Michel og hans Fæller, kunde godt

leje en Lejlighed ud i sit Hus og kunde lade sine store Dreng, der er 13 og 9 Aar gamle, hjælpe at tjene noget; men hvad Jens Hundrup siger om Michel Adolphsen, er naturligvis kun værd at »ansees med Foragt, efterdi sligt er lutter usandheder og løgnagtige bagtalelser, som aleene udviiser og tilkiendegiver denne Mands Humeur og Tænkemaade«.

Da Niels Rasmussen, der var født i Skærbæk Sogn og efter flere Aars Fraværelse kom tilbage dertil, ikke kunde finde et Sted at bo, henvendte han sig til Michel Adel, som han kalder Sognefogden (Navnet Adolf udtales i Skærbæk »Orl«), om at han skulde hjælpe ham at faa Lejlighed. Michel mente, at det gjorde Fattigvæsenet kun, hvis det blev tvunget. Niels indvendte, at det voldte ham Omstændigheder og kostede dem Penge, men fik kun det overlegne Svar, at »det kom dennem ey saa underlig for, efterdi de vare vante til hver dag at give penge ud«. Niels lod sig dog ikke kyse; han sendte en underdanig Ansøgning ind til Amtmand v. Ahlefeldt, om at Michel skulde faa Tilhold om at hjælpe ham, men, som det synes, uden Resultat. Sognefogden sætter sig paa den høje Hest, han ved ikke, hvor Niels har været i den langsommelige Tid, han har været borte fra sit Fødesogn, »og ey heller her søgt Alterens Sacramente«. Niels kan sandelig »selv leye Huusværelse«; men han maa ogsaa se til at skaffe »Attester og Beviisligheder, hvor han og sin Kone i ovenmeldte 20 Aar har opholdt sig — Michel er sandelig ikke at spøge med .

Det faar de fattige at føle, han har med at gøre, blinde og Landstrygere og halvtossedede og hvem de nu er; men Ret skal være Ret: hvad de kan tilkomme, det skal de faa. Da den blinde Søren Petersen skal sendes hjem til Sønder Løgum, saa maa dette Sogn kønt sende en Vogn efter ham. Det svier ikke til Michels Sogn; dets Interesser og dets Pengepung passer han paa som en Smed.

Naturligvis kommer Michel Adolphsen ogsaa i Kast med Degnen, og deres to Stridigheder viser kan hænde allertydeligst, hvorledes Michel værges om sin By; men de viser ogsaa, at By- og Sognestridigheder for 100 Aar siden ikke mindre var Pindehuggeri, end det tit er i vor Tid.

Omme i Skærbæk Hovedskole vest for Kirkegaarden, i det Hus Biskop H. A. Brorson i Ribe havde ladet bygge, boede Degn og Skoleholder Hans Peter Haas og hans dydsirede Hustru, velagtede Gjorde-moder Mette Katrine Haas. Hvad Degnen har været værd som Lærer, er ikke godt at dømme om nu. Han lærte Børnene »en simpel Læsning, Skriven og Regnen uden videre Anvendelse, dette er alt, hvad han befatter sig med«, og det er ikke saa underligt, at Bønderne gerne

vilde have, at Børnene skulde lære noget mere, »andre smaa og for Bønderne nyttige Videnskaber, saa som nogen Undervisning i det tydske Sprog, at skrive et nogenlunde sammenhængende Brev p. p., det bliver gandske forsømt og tilsidesat, som dog var meget nødvendigt her i Egnen«. Det klager Jannick Jensen i Barsbøl, Iver Hansen, Chr. Degn og Jørgen Jensen i det mindste over i en Skrivelse til Provst Ramus i Brøns; men det er ikke godt at vide, hvor stor Ret Bønderne har i denne Klage — for de gode Mænd slettede hele dette Afsnit, inden de endeligt sendte Skrivelsen af Sted, og Haas selv kunde sandelig skrive for sig selv og for sin Kone med, og Bønderne fik godt nok lært, at han for sin Person gjorde helt god Anvendelse af sin Regnen.

Haas's Stilling er slet ikke saa ilde. Hans Kone har gode Indtægter, og selv faar han et stort Tillæg af det nedlagte Kapellanis Indkomster; men tilfreds er han langtfra. Ved Forordning af 8. April 1809 er det blevet bestemt, at Skolebørnene ikke mere som hidtil skal bringe Brændsel med til Skole hver Vintermorgen. Det volder Ulemper. I Stedet for skal Gaardejerne i Skærbæk Skoledistrikt i Ugen før Mikkelsdag hvert Aar levere 3000 Tørv, fordelte i 6 Læs. Saaledes skete det ogsaa samme Efteraar; men Degnen forsømte at føre Kontrol med, hvor mange Tørv der leveredes af hver; han fik for faa, og hen paa Vinteren slap de op. Den 9. Marts 1810 klager Haas til den »Høyvelbaarne Kammerherre, Landraad og Amtmand, Naadige Herre« v. Ahlefeldt i Haderslev over, at nogle Schakkenborgere overhovedet ikke havde leveret Brændsel, og de Haderslevhuuser havde ikke, som han mente, at han kunde gøre Regning paa, leveret »ad de her saakaldte Flaue, som havde været tilstrækkelig til at opvarme en saa stor Skole-Stue; men af det Slags, som man her kalder Klyne eller og Tørv, der graves i Moserne«. Amtmanden henvender sig til Provst Ramus i Brøns, der atter æsker Skoleinteressenternes Mening. Disse svarer den »Velærværdige og Høylærde, gunstige Herr Proust«, at der er Tørv nok. Der maa være 30 Tørv til hver Skoledag om Vinteren; men Degnen havde jo ikke passet paa, at han virkelig fik Tørvene, og saa vanker der en hel Mængde spydige Bemærkninger om Degnens urolige og utilfredse Opførsel, altsammen tydeligt nok affattet af Michel; men til ingen Nytte.

Den 9. Maj 1810 træffer v. Ahlefeldt Afgørelsen: Der skal leveres Flaue, og den 25. Maj 1810 meddeler Provst Ramus det til Skærbæk Hovedskoledistrikts Interessenter med en Bemærkning om, at »dette Slags er anordnet for de øvrige Skoler i Egnen som det til Kakkellovns-Varme almindeligen Brugelige, som og tilforn af Skole-

børnene dagligen har været leveret«. Michel Adolphsen, Jannich Jensen og Christian Degn prøver endnu en Gang paa at faa Forordningen kuldkastet. Der er ingen Mening i, at de ikke maa slippe med Klyne; dem kunde de selv lade grave i deres egne Moser; men Flave er de nødte til at købe i dyre Domme. Man kan læse mellem Linjerne i det Bønskrift, de tre Storbønder sender den »Høy- og Velbaarne Herr Kammerherre og Amtmand«, hvor arrige de er over, at de, Byens første Mænd, skal give sig for en usselig Skoleholder. De under sig ikke for at skrive, »at man kunde næsten falde paa de Tanker, at Skoleholderen enten derved søger at profitere noget Brændsel til sin egen Fordel, eller ogsaa at chicanere Skoledistriktet«. Svaret paa denne »underdanigste Forestilling og Bøn« har Sognefogden ingen Afskrift af; men vi kan trygt stole paa, at om Bønderne havde faaet Medhold, saa skulde Michel nok have skrevet Kendelsen af. Degnen har faaet Ret til sine Flave; men Forholdet mellem Bønderne og Degnen har næppe været det bedste. Hvordan det er gaaet i de første Aar efter Striden om Brændselet, kan ikke ses. Michels Optegnelser fra Foraar 1813 til Sommeren 1819 er desværre gaaet tabt; men 1820 begynder en ny Kamp mellem Degn og Sognefoged.

Degnen Haas's Hustru var Jordemoder og havde i 1820 som hun selv skriver, »i 24 Aar med Held forestaaet Gjordemoderforretning her i Sognet Schierbeck«. Et kongeligt Kancellie-Patent d. d. Kiøbenhavn den 3. Septr. 1818 havde bestemt, at Jordemødrene i Hertugdømmerne skulde have Huslejegodtgørelse, og denne fastsættes af Øvrigheden den 9. Septr. 1820 til 20 Rigsbankdalere aarlig. Naturligvis gør Michel Adolphsen Indsigelse. Jordemoderen bor begribeligvis hos sin Ægtemand Degnen, der har Fribolig i »Degne- og Skolehuset«; desuden har Sognet velvilligst betalt hele Madam Haas's Uddannelse til hendes ansvarsfulde Gerning. Michel synes, at Sognet da maatte kunne slippe med Halvdelen, med 10 Rigsdaler om Aaret. Han forklarer endda vidtløftigt i November 1820, at Skærbæk Sogn kun kan regnes for lille og fattigt. De 10 hele Gaarde, der hører under Schakkenborg »formeenes at være frie for ald Huusleye til Jordemoderen — dernæst er ogsaa her i Sognet 11 øde halve Gaarde i Byen Misthusum, hvor ingen Beboere i Huuse findes og ingen Folk boer og ey heller uden Livsfare kan for Fremtiden boe der, formedelst Vesterhavets Oversvømmelse ved vestlige Stormvinde«. Der gaar over et Aar, inden Michel faar Svar; men Amts- huset bestemmer saa den 29. Decbr. 1821, at 20 Rigsdalere er Lejegyldigheden, og derved skal det blive. Michel maa nu bøje sig, hvor ubillig han end synes, at Afgørelsen er; men han forespørger saa, af

hvem og i hvad Forhold de 20 Rigsdalere i Sølv skal betales, hvorledes Kaadner, hvorledes huushavende Inderster skal ansættes til denne Udgift. Den 22. Febr. 1822 faar Sognefogden Svar: En dygtig Jordemoder kan enhver forvente Gavn af; derfor bør alle og enhver betale. Fordelingen skal foretages som af Fattigpenge, men Amts-
huset vil stadfæste, hvorledes den endelig skal ske.

Der var intet at gøre, Degn og Jordemoder fik atter Overhaand over Sognefogden og i Fremtiden baade Fribolig og Huslejegdøgørelse. Bønderne har sikkert saa lidet forstaaet denne Afgørelse som Bestemmelsen om Flavene, og ved næste Lejlighed blusser Striden atter op mellem den tapre Degn og den egensindige Sognefoged. I 1823 kræver Degnen fast Lønning, men denne Gang har han mindre Held med sig. Hans Søn og Efterfølger har endnu 1828 Umage med at faa den lovbefalede Skoleløn af Fattigfolk for deres Børn, og det var netop det, Degnen i 1823 vilde have ændret. Han giver til Grund, at Smaafolk heller holder Børnene hjemme fra Skole end betaler Skolepenge. Michel er som altid af en anden Mening: Børnene kommer ikke i Skole, fordi de er nødte til at tage ud at tjene. Det vilde slet ikke nytte, om Skolepengene blev afløste og Degnen fik fast Løn. Det er atter kun Degnen, der er pengegridsk. Denne Gang fik Michel altsaa Bugt med Degnen, og kort efter dør denne; men da saa hans Efterfølger 1828 vil lade Smaafolk pante for Skolepenge, forestaar Michel Adolphsen ikke mere Sognefogedembedet. Det er hans Slægtning og Efterfølger Jens Adolph Beier, der faar dette ubehagelige Hverv.

Den 4. Marts 1829 døde Michel Adolphsen, sin Tids betydeligste Mand i Byen. Der er gaaet godt 100 Aar siden; men hans Minde er nu næsten glemt og vilde snart være det fuldkomment, om ikke et Tilfælde havde bevaret os en Del af hans Optegnelser.

Dorthea Christensens Hus i Møgeltønder, set fra Siden.

V. Gregersen fot

GAMMELT HUS MED KATSKAAR

Saa langt som Stormfloderne naaede ind i Landet, var de gamle Huse bygget paa en egen Maade: store Stolper, der gik dybt ned i Jorden, bar Bjælkeværk og Tag. Den lave Mur stod et Stykke uden for Stolperne. Derved fremkommer der inde i Stuerne en ojemdommelig Skraaning over Vinduerne, og denne kaldes »e Katskaar«.

Disse gamle Stormflodshuse begynder nu at blive sjældne. Længst borte fra Havet ligger vel nok i Dag en gammel Gaard i Sød, der har Katskaar. I Møgeltønder Sønderby ligger ogsaa endnu et af disse gamle Huse, desværre slemt mishandlet ved en grim Tilbygning ud til Gaden. Billedet viser dette Hus fra Siden, hvor det gamle Præg er bevaret. Det andet Billede viser Køkkenet med »e Katskaar« over Vinduet. Til venstre for Vægskabet ser man den overkalkede Stolpe, der er med til at bære hele Tømmerværket.

Cl. E.

Køkken i Dorthea Christensens Hus (med Katskaar over Vinduet).

V. Gregersen fot.

Hvad betyder det ejendommelige Ord »Katskaar«?

I sin bog »Das föhringische Haus«, der udkom i 1913 både som selvstændig doktorafhandling og aftrykt i 8. bind af »Mitteilungen des Nordfriesischen Vereins für Heimatkunde und Heimatliebe«, giver Lorenz Peters fra Før en udførlig fremstilling af husbygning på sin fødeø. Han omtaler husenes »konstruktion« i et langt Kapitel, der til dels skal refereres her. Morsomt er det at se, hvorledes de frisiske udtryk for bygningens enkeltheder ganske svarer til de danske:

fr. Stonder=på Sild	stølp=dansk stolpe
frisisk fek	=dansk fag
på sild fak	= « «
frisisk hysbuelk	= « husbjælke
« sving	= « sving
« lugtholt	= « loft=træ
« hil	= « hilde
« spern	= « spær
« hønbuelk	= « hanebjælke
« aplanger	= « oplanger
« gulfe	= « gulv
« ielsued	= « dansk ild-sadde
« gavl	= « gavl
« lyk	= « låge

Forfatteren anfører troligt de tilsvarende navne på gammel tysk, på »germansk«, undertiden også på dansk. Frisisk gavl hedder på oldnordisk gavl, på norsk gavl.

Naturligvis ser han ikke sammenhængen med andre bygninger i det gamle danske rige, en sammenhæng, der ganske naturligt også giver sig sproglige udtryk, og som det vilde være en smuk opgave for en dansk videnskabsmand at undersøge til bunds. Før ligger jo indenfor dansk forsknings selvsagt givne område. Det er det gamle Ribe stift og en Ø med megen dansk overlevering og troskab, der er tale om. — Peters deler Før's huse i stolpe- og murbygninger, og stolpehusene er kun gamle huse. For 150 år siden, skriver han, var denne oprindelige konstruktion fuldkommen rådende. I 1913 var der 244 huse på Før med tagene bårne af stolper, d. v. s. 30 pCt. af Øens huse udenfor Vyk.

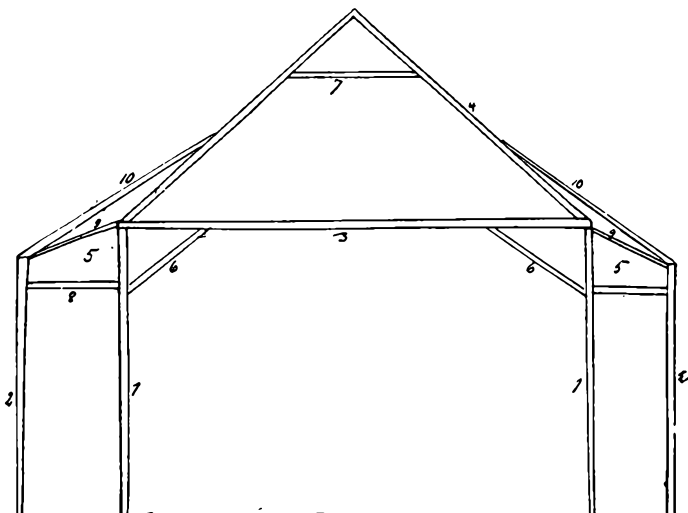
Han skildrer Oldsens hus i Øvenum, hvor husets langsbjælke, »rem«, hviler på 16 stolper med 6,5 meters indbyrdes afstand. Tværs

over huset fra stolpe til stolpe ligger så tværbjælkerne »hysbuelk«, der bærer loftet som over forstuen, »tåol«, (vistnok samme ord som »tillje«) dannes af løse fjæle »lugholt«. Ejendommeligt er det at i dette og flere andre huse er vestsidens spær stærkere end østsidens. Det er fra vesterhavet, at stormene kommer.

På denne måde opstår der i hele husets længde to »sideskibe«, indad begrænset af stolperækken, udad af ydermuren. På denne hviler så en »letrem«, en lille rem, hvorfra en bjælke, oplanger, fører op til hvert spær. Oplangerne kan undertiden også være forlængede spær, der når over stolperne helt ud på husmuren.

*Stolpehus
med
Katskaar,
skematisk
tværsnit.*

1. Stolpe.
2. Ydermur.
3. Husbjælke.
4. Spær.
5. Katskår.
6. Sving.
7. Hanebjælke.
8. Indbinding.
9. Let'rem.
10. Oplanger.

»Inde i huset«, skriver Peters, »er de forbindende spær, henholdsvis oplangerne skjulte ved en forskalning af brædder, der bærer navnet »Kotsgievung.« I en anmærkning forklarer han ordets oprindelse:

I Vesterland-Førs stedmål Korsgierving. Formen i Østerland-Førs stedmål, der må oversættes »Katte-skævning« kan kun være en folkeetymologisk omdannelse. Vesterland-Førs form lader os erkende den rigtige betydning: »kort skår«. Dertil føjer han en drøftelse af et gammelhøjtysk *scarbon*=at skære itu. »At det bestemte ord i dets ældre form »kort« blev omdannet til kot, er ikke underligt, da kattene med forkærlighed plejer at opholde sig i hulningen oven over de nævnte brædder«.

Det er rimeligt, at forklaringen er rigtig — at det altså må hedde »katskår« og ikke »kotskud« — vi kan godt have lånt ordet »katskår«, som det hedder i Tønder-egnen, fra vore frisiske naboer, efter

at de har omdannet kortskår til denne form; men først har de dannet ordet skår sammen med vort sprog. Frisisk er jo ikke noget tysk sprog, men et selvstændigt sprog af samme fællesrod som tysk og de nordiske sprog. Derfor har det nogle ord til fælles med tysk, mange med dansk, og ingen vil kunne klare frisiske ords oprindelse uden at kunne dansk. Således er skår et fælles-ord for dansk og frisisk. Det tilsvarende betegnes på tysk med Schwade. Engen Syvskår ved Tønder hedder på tysk Siebenschwaden; det forstår de indfødte tysk-sindede ikke. De fortæller, at marken har fået dette navn, fordi der en gang herude er dræbt syv svenskere. Derimod forstår de straks ordet Syvskår, fordi »skår« er et almindeligt nordisk ord, der forstås alle vegne i Norden og også af vore sprogbeslægtede naboer friserne. Det er dog ikke blot i sprog, vi står dem nær, og at de står os nærmere end tyskerne, men også i kulturel overlevering. Der er meget andet end »katskår«, der når fra Danmark ned over grænsen langs Vesterhavet.

Hvor langt byggemåden når syd på, er et andet spørgsmål, der også vilde være undersøgelse værd. En forespørgsel til »Friesch Museum« i Leeuwarden har dog givet til resultat, at man næppe kender den i hollandsk Frisland.

Også på Rømø kendes »Katskår«, men medens ordet længere sydpå betegner rummet over udskuddet og under taget, betyder det her murværk over remmen. —

Et tilsvarende ord findes også på plattysk.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.

Morten Eskesen.

Atter i Aar har »Sønderjysk Maa-nedsskrift« den Glæde at kunne sende sine Holdere en smuk Julegave: Kr. la Cour Pedersens store Bog om Morten Eskesen.

Der er ikke blot Grund til at fremdrage Mindet om den elskelige Skolemand, om Skjalden og Tonedigteren, om Folkesangeren og om den trofaste Arbejder for dansk Ungdom, men lige saa fuldt om den Kreds og det Sindelag, der levede rundt om Morten Eskesen. En uegennyttigere og renere Skikkelse har dansk nationalt

Arbejde ikke kendt. Det er godt at give Lejlighed til og faa Lov til at læse om ham og hans Gerning.

la Cour Pedersens Bog kan gøre Nytte, og vi haaber, at den vil volde Glæde. Der er intet overdrevet i den. Der kunde vel endda med fuld Føje siges stærkere Ord og fortælles mere om Morten Eskesens Gerning indenfor S. S. til Støtte for sønderjysk Ungdoms Ophold paa dansk Skole; men hvad der staar derom, er paalideligt og værd at vide.

Th.

GEORG JENSEN SØLV

Østergade 40.

Telefon 10965.

KØBENHAVN K

Sallingsund Færgesfart A/S

Nykøbing Mors.

Telefoner: Færgestedet Nr. 201.

Forretningsføreren Nr. 16.

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 130.000 Medl. 1000 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,6 Mill. Kr.
Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:

Nørrevoldgade 16, København K., Telefon 383

VEJLE STØBEGODS

C. M. Hess' Fabrikker A/S

Morsø Støbegods

Aktieselskabet

N. A. CHRISTENSEN & Co.

Kgl. Hof-Leverandør

Nykøbing Mors

INDREG. VAREMÆRKE

P. A. KRUISE

and. pharm.

ODENSE

Fabrik: Butik og Kontor
Kochsgade 29 — Flakhaven 1
Telefon 227

ALTERLYS

*i alle Størrelser
og iøvrigt*

*Stearinlys og Vokslys
af enhver Art.*

ASP-HOLMBLAD

STEARINLYSFABRIKER

KØBENHAVN

Aarhus

Brændsels

Compagni

Import af

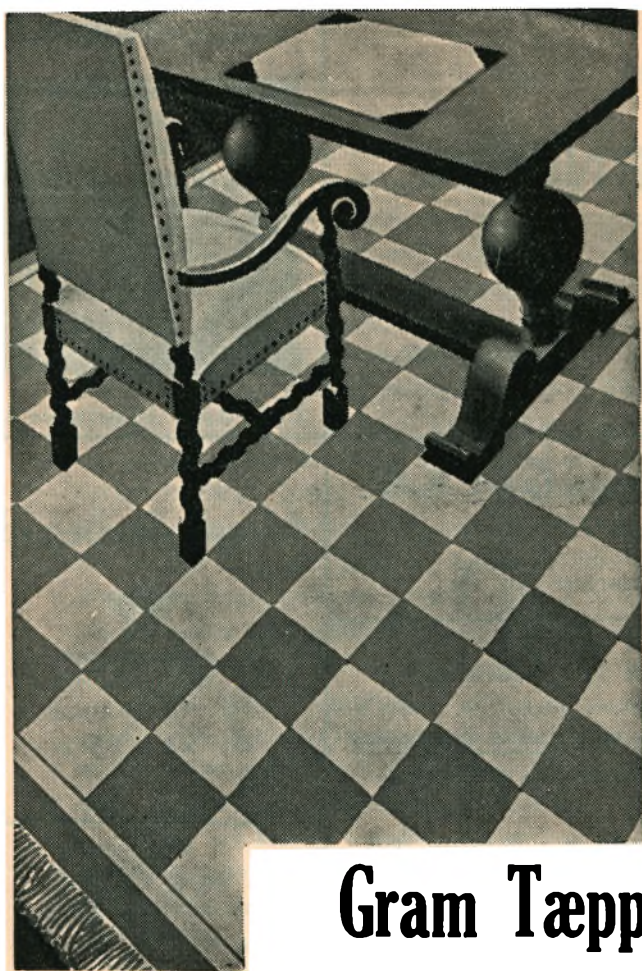
Kul, Koks og Briketter

Telefon 5725 - 5 Linje

Telegr.-Adr.: RUFECO

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gram
Tæpper,
Tæpestoffer
og
Løbere

Gram Tæppefabrik, Gram

Telefon Gram 28

Quina Port, den bedste Aperitifvin

Sundhed — Styrke — Pris Kr. 5,50.

Cederlunds Caloric Punch.

S. L. von Mostens Bitter

har mange taknemmelige Venner.

Generalrepræsentant:

Marinus Møller & Co.

Peter Dawson Whisky.

Trifoliums Frø

KAMPMANN & HERSKIND ^{A|S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—
Reserver ca. Kr. 500.000,—

Willemoesgade 3
Telf. 11414-12114

A/S

ALLIANCE

Elektr. Anlæg
NEON Anlæg

LUCAS & SCHALTZ

Indehaver: *J. Albinus.*

A. SÖEBORGS
Danske
Chocolader

Chocoladen for Kendere

A/S Skagen

Kul- og Trælastforretning

Telefon 277

SKAGEN

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn
Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Folkebanken
for Als og Sundeved A/S
Kontortid: 9—1, 3—5
SØNDERBORG

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger

Snoghøj ^{Gymnastik- hejskole} Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Ja - men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Frakbrændt
paa egne møsterne Brandværk
Carl Schepers København 1891 1926
Egen Import.

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE

ÆG

stemplet med D. A. Æ.-Mærke

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 25

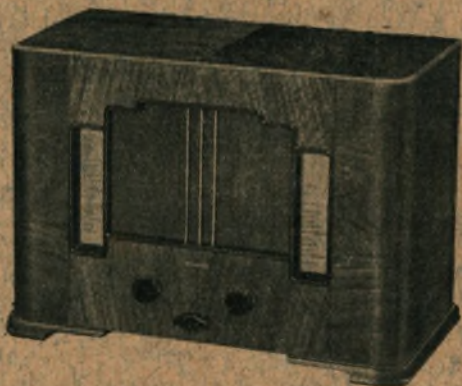

SONOFON RADIO

MODEL 1937

Universalmottager for 220
Volt Jævnstrøm og Vexel-
strøm, m. dobbelt Stations-
skala og dynamisk Højtaler
Dansk Arbejde.

Distancemottager

Bord-Apparat . . . Kr. 325.—
Hjørneskab Kamin Kr. 375.—
Hjørneskab Flygel
m. elek. Grammofon Kr. 650.—
Forlang Fabrikkens Brochure —

Den smukkeste og
mest vellydende Radio.

Sonofon Distancemottager. Mønsterbeskyttet.

Kom ind og hør **SONOFON** hos Deres Forhandler!

PRYTZ & BERTHELSENS RADIOFABRIK, GENTOFTE

VERITAS

BUNKER OIL STATIONS

COPENHAGEN - ESBJERG - SONDERBURG
STOCKHOLM - FLUSHING - GOTHENBURG
HAMBURG - ROTTERDAM - ANTWERP

MANUFACTURERS OF
MARINE LUBRICANTS

STOCKS AT ALL PRINCIPAL PORTS IN THE WORLD

ALFRED OLSEN & Co.
LTD.

KVÆSTHUSGADE 3 - COPENHAGEN

TLF. C. 5021.